

CIJFERS IN BEELD 2019

OPENBAAR MINISTERIE

OVERZICHT DISCRIMINATIECIJFERS OPENBAAR MINISTERIE

INHOUDSOPGAVE

03

Inleiding

04

Samenvatting

07

Strafbare discriminatie
en het Openbaar
Ministerie

09

De betekenis van de
cijfers

12

Instroom specifieke
discriminatiefeiten

19

Instroom codis-feiten

25

Afdoening specifieke
discriminatiefeiten

27

Uitspraken van de
rechter in specifieke
discriminatiefeiten

28

Bijlagen

De informatie uit dit rapport mag alleen in andere rapportages en openbare stukken worden overgenomen na toestemming van het OM en nadat de openbaar te maken gegevens en de daarbij behorende tekst aan het OM is voorgelegd.

INLEIDING

Discriminatie is een uiting van onverdraagzaamheid tegenover medemensen. Het kan ertoe leiden dat groepen mensen door anderen als minderwaardig worden gezien, dat zij worden belemmerd in hun deelname aan het maatschappelijk verkeer en zelfs dat geweld tegen hen legitiem wordt geacht. Discriminatie raakt zo niet alleen individuen, maar ontwricht de gehele maatschappij. De strafrechtelijke aanpak van discriminatie is daarom een speerpunt binnen het Openbaar Ministerie (OM). Hiermee geeft het OM een duidelijk signaal af dat discriminatie, in welke vorm dan ook, niet wordt getolereerd.

In *Cijfers in Beeld 2019* wordt gerapporteerd over de instroom en afdoening van discriminatiefeiten bij het OM in 2019. Met dit rapport wordt het belang dat het OM hecht aan het thema discriminatie mede tot uitdrukking gebracht. Het rapport dient daarnaast als een terugkoppeling aan het College van procureurs-generaal en aan alle parketten over het aantal en de aard van discriminatiefeiten waar het OM mee te maken krijgt, en over de aanpak van strafbare discriminatie door het OM. Met de gegevens uit *Cijfers in Beeld 2019* is het OM in staat

het strafvorderlijk beleid betreffende discriminatie beter vorm te geven. Daarnaast kan het OM hiermee rapporteren over de aanpak van strafbare discriminatie aan de minister van Justitie en Veiligheid, onder andere in het kader van het verstrekken van informatie aan het VN-Comité betreffende de bestrijding van rassendiscriminatie (CERD), de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie van de Raad van Europa (ECRI), het EU-agentschap voor fundamentele rechten (FRA) en het OVSE Bureau voor Democratisering en Mensenrechten (ODIHR).

SAMENVATTING

Dit rapport geeft inzicht in het aantal specifieke discriminatiefeiten dat in 2019 bij het OM is ingestroomd en het aantal specifieke discriminatiefeiten dat in 2019 door het OM is afgedaan. Het rapport beschrijft tevens het aantal ingestroomde commune feiten met een discriminatie-aspect (zogenaamde 'codis-feiten'¹) van het afgelopen jaar. Specifieke discriminatiefeiten zijn de feiten die worden ingeschreven en waar een beslissing over wordt genomen op grond van een van de discriminatieartikelen uit het Wetboek van Strafrecht (Sr).² Bij de codis-feiten gaat het om delicten als bijvoorbeeld eenvoudige belediging, bedreiging of mishandeling, waarbij een van de discriminatiegronden die zijn opgenomen in artikel 137c Sr als motief of aanleiding heeft gespeeld, of gebruikt is om het delict indringender te plegen. Ook als het discriminatieaspect is gelegen in een genderidentiteit die anders is dan het geboortegeslacht, wordt dit beschouwd als een algemeen delict met discriminatieaspect.

Instroom en afdoening specifieke discriminatiefeiten

- In 2019 stroomden er 123 specifieke discriminatiefeiten in bij de verschillende parketten van het OM; deze hoorden bij 121 verschillende zaken. Het totaal aantal

ingestroomde specifieke discriminatiefeiten is het afgelopen jaar gestegen ten opzichte van 2018, maar ligt iets lager dan in 2015, 2016 en 2017.

- Evenals voorgaande jaren had het merendeel van de feiten betrekking op artikel 137c Sr en kwam discriminatie op grond van ras het vaakst voor, gevolgd door antisemitisme (respectievelijk 41% en 40%). Na een daling in 2018 (naar 19%), is het instroompercentage van de grond *antisemitisme* in 2019 nagenoeg gelijk aan dat van 2017. Bijna driekwart van het aantal registraties van de grond *antisemitisme* is voetbalgerelateerd (73%).
- De meeste specifieke discriminatiefeiten stroomden in bij het parket Rotterdam (37%).
- Het aantal sportgerelateerde specifieke discriminatiefeiten in 2019 steeg flink ten opzichte van 2018 (van 7% naar 38%).
- Particulieren met een westerse achtergrond en voetbal/sportsupporters vormen in 2019 de grootste groepen verdachten van specifieke discriminatiefeiten (beide 40%). Na een daling in 2018 (naar 7%), is het percentage van de categorie *voetbal/sportsupporters* in 2019 nagenoeg gelijk aan dat van 2017, toen deze groep voor het eerst geregistreerd werd.
- De ingestroomde specifieke discriminatiefeiten betreffen met name mondelinge uitlatingen.
- Er werd door het OM bij 133 discriminatiefeiten een beslissing over de afdoening genomen, behorend bij 130 zaken.

Instroom codis-feiten

- Er stroomden in 2019 221 codis-feiten in, behorend bij 186 verschillende zaken. Het totaal aantal ingestroomde codis-feiten nam flink af ten opzichte van 2018.
- In lijn met de voorgaande jaren betrof het merendeel van de ingestroomde codis-feiten het commune feit *belediging van een individu* (artikel 266 Sr) (59%) en was *ras* de meest voorkomende discriminatiegrond (59%), gevolgd door de grond *homoseksuele gerichtheid* (16%).
- De meeste codis-feiten stroomden in bij het parket Amsterdam en vonden plaats op straat of in een andere openbare gelegenheid.
- Bij het merendeel van de ingestroomde codis-feiten was de verdachte van westerse afkomst (70%).

De cijfers in het rapport zijn afhankelijk van allerlei factoren waar weinig invloed op uit te oefenen is. Het is statistisch niet mogelijk om vergaande conclusies te trekken over stijgingen of dalingen in de cijfers.

¹ In dit rapport zal de term 'codis-feit' worden gebruikt zodra het gaat om een algemeen delict met een discriminatieaspect.

² Artikel 137c, 137d, 137e, 137f, 137g en 429quater Sr.

Opvallend in 2019

In 2019 is het OM, samen met ketenpartners, bezig geweest met verschillende zaken en onderwerpen op het gebied van discriminatie die tot maatschappelijke ophef hebben geleid. Enkele voorbeelden hiervan worden hieronder kort benoemd, omdat deze zaken en onderwerpen toonaangevend zijn geweest voor het jaar 2019. De zaken die zijn beschreven komen niet terug in de cijfers, omdat de strafdossiers in 2019 nog niet waren overgedragen aan het OM.

De Nashvilleverklaring

Begin januari 2019 heeft het Reformatorisch Dagblad de Nederlandse vertaling van het *Nashville Statement* gepubliceerd. De Nederlandse verklaring werd door een groot aantal personen gesteund, waaronder SGP-politicus Kees van der Staaij. De politie en het OM hebben meerdere aangiften ontvangen, met als gevolg dat het OM in 2019 onderzoek heeft gedaan naar de mogelijke strafbaarheid van de *Nashvilleverklaring*. Begin 2020 is de zaak door het OM geseponeerd. Bij de juridische toets is van doorslaggevend belang geweest dat de uitlatingen in de verklaring in direct verband staan met de geloofsovertuiging, en de uitlatingen voor degenen die betrokken waren bij de Nashvilleverklaring van betekenis zijn in het maatschappelijk debat dat zij willen voeren.³

³ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2020/03/12/nashvilleverklaring-naar-oordeel-om-niet-strafbaar>

Racisme in het voetbal

Op 17 november 2019 werd een voetbalwedstrijd tussen FC Den Bosch en Excelsior wereldnieuws. Excelsior-speler Ahmad Mendes Moreira werd tijdens deze wedstrijd racistisch bejegend door supporters van tegenstander FC Den Bosch. Het incident leidde tot politieke en maatschappelijke ophef en een – nog lopend – strafrechtelijk onderzoek door het OM.

Naar aanleiding van het incident op 17 november heeft de KNVB in samenwerking met de Rijksoverheid en experts van binnen en buiten het voetbal een aanvalsplan opgesteld onder de noemer 'Ons voetbal is van iedereen'. Het plan focust op het voorkomen, signaleren en sanctioneren van racisme in het voetbal.⁴

Onderzoek naar strafbare uitlatingen tijdens sinterklaasintocht afgerond

In 2019 heeft het OM onderzoek gedaan naar een groot aantal mogelijk strafbare uitlatingen naar aanleiding van een livestream op Facebook, waarop demonstranten tegen Zwarte Piet tijdens de sinterklaasintocht van 2018 te zien waren. Op 14 november 2019 is door het OM bekend gemaakt dat 23 personen voor het plaatsen van een reactie vervolgd zullen worden. Het OM heeft bij het maken van

⁴ <https://www.knvb.nl/themas/sportiviteit-en-respect/diversiteit/aanvalsplan-tegen-racisme-en-discriminatie>

deze selectie aandacht gehad voor de ernstigste en grofste reacties waarbij bijvoorbeeld werd bedreigd of gediscrimineerd. De inhoudelijke zitting zal in 2020 plaatsvinden.⁵

Hoewel het OM een krachtig signaal kan afgeven door strafbare uitingen op internet te vervolgen, zal alleen het strafrecht nooit genoeg zijn om te voorkomen dat steeds nieuwe discriminerende uitingen online verschijnen.

⁵ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2019/11/14/onderzoek-naar-strafbare-uitlatingen-op-facebook-tijdens-intocht-sinterklaas-2018-afgerond>

Douanemedewerker op Schiphol fouilleert een reiziger. Nadat de medewerker vraagt welke tas op de band van de reiziger is, wordt de reiziger onrustig. De reiziger scheldt de douanemedewerker uit voor 'kanker turk'. Het OM heeft de reiziger een strafbeschikking aangeboden in de vorm van een geldboete van € 120. De persoon in kwestie is in verzet gegaan, waardoor de zaak nu aan de rechter zal worden voorgelegd. Parketnummer: 15-179380-19.

Een medewerker van een grote speeltuin vraagt twee kinderen rustiger aan te doen. Daarop scheldt de aanwezige vader hem uit voor 'aap', en zegt hij tegen de medewerker dat hij 'terug naar Artis moet'. Het OM legt een strafbeschikking op, inhoudende een geldboete van € 250. Parketnummer: 13-234626-19.

Een imam van een Haagse soennitische moskee heeft zich tijdens een rouwdienst negatief uitgelaten over niet-moslims en niet-soennitische moslims. Hij zei onder meer dat zij varkens en de vijand zijn en dat men al het contact met hen moet verbreken. Een bezoeker van de rouwdienst, die een andere stroming in de islam aanhangt, ervaart de preek van de imam als fanatiek en haatdragend en doet aangifte. Na onderzoek besluit het OM de imam te dagvaarden voor het zich beledigend uitlaten over een groep mensen. Een zittingsdatum is nog niet bekend. Parketnummer: 09-842427-18.

Drie jongens besmeuren het trappenhuis en de lift van een Rotterdams appartementencomplex met teksten als 'Alle Joden aan het gas', 'sieg heil', 'Wilkom [sic] in das Nazi Reich'. Eén van de jongens is vrijgesproken vanwege een gebrek aan bewijs (10-109488-19). De zaak tegen één van de anderen is aangehouden omdat deze verdachte niet aanwezig was bij de zitting (10-106658-19). De derde heeft een taakstraf gekregen van 40 uur en moet een schadevergoeding betalen aan de vereniging van eigenaren. Parketnummer: 10-109505-19.

Aangever en zijn vriend zijn onderweg naar huis als zij twee mannen passeren. De twee lopen achter aangever en zijn vriend aan. Zij horen de mannen zeggen: "Kom, we gaan vandaag iemand smashen", en tegen de aangever en zijn vriend: "Kankerhomo, ik ben niet bang voor jullie". "Kom hier als jullie echte mannen zijn. Ik maak je dood", riep een van beide mannen, terwijl hij met een mes heen en weer zwaaide. Deze man heeft een taakstraf van 40 uur gekregen, waarvan 20 uur voorwaardelijk, en een veroordeling voor het niet opvolgen van een ambtelijk bevel. Parketnummer: 02-160980-19.

Een man wordt bij station Leeuwarden betrappt op zwartrijden. Als hem verzocht wordt de trein te verlaten, reageert hij agressief. Een toezichthouder moet de man uit de trein halen en voorkomen dat hij opnieuw instapt. De man scheldt de toezichthouder uit voor 'kanker turk'. De man is door het OM gedagvaard, maar de zaak is aangehouden. Een nieuwe zittingsdatum is nog niet bekend. Parketnummer: 18-132214-19.

Een vrouw vernielt de auto van haar ex-partner met een baksteen, omdat hij tweede kerstdag niet met haar wil doorbrengen. Als de agenten die ter plaatse zijn gekomen haar willen aanhouden, begint de vrouw te schelden. Zij roept daarbij onder andere: "Doe je ding vieze kankerhomo" en "Nu doe je of je alle macht hebt he, zwarte aap". De vrouw is gedagvaard en zal zich voor de rechter moeten verantwoorden voor zowel de vernieling als de beledigende woorden richting de agenten. Vanwege het coronavirus is de zitting uitgesteld. Parketnummer: 16-306133-19.

Aangeefster moet hard remmen als een man met een fiets in de hand de weg oversteekt. De man roept: "Nog meer hoofdhoekjes, eerst rijden ze op een kameel en nu een Golfje". Er ontstaat een ruzie tussen aangeefster en de man, waarbij de man de auto van aangeefster beschadigt. De man wordt door het OM gedagvaard, en zal zich voor de rechter moeten verantwoorden. Er is nog geen zittingsdatum bekend. Parketnummer: 08-245921-19.

Een man is met zijn vriend in de sportschool. Als zij tijdens het uitvoeren van buikspieroefeningen enigszins intiem met elkaar omgaan, worden zij door een onbekende man uitgescholden voor 'kankerhomo's'. Ook zegt de man: "Ik sla je tanden uit je bek" en "Als je hem nog één keer aanraakt dan sla ik je dood". Ook buiten de sportschool worden zij nogmaals door de man uitscholden. De politierechter acht eenvoudige belediging bewezen en legt de man een voorwaardelijke geldboete van € 400 op; hij wordt vrijgesproken voor bedreiging. Het vonnis is onherroepelijk. Parketnummer: 01-085316-19.

Een man is slachtoffer geworden van mishandeling. Zijn advocaat vertelt hem dat hij geen nieuwe strafzaak kan beginnen tegen de verdachte, omdat deze in hoger beroep is vrijgesproken. De man spreekt het volgende bericht in op de voicemail van zijn advocaat: "Jij vieze vuile stinkende rotjood, ze moeten jullie allemaal vergassen. Jij moet ook vergast worden. Jullie zijn inderdaad de Untermensch.". De advocaat heeft aangifte gedaan. De politierechter veroordeelde de man tot een voorwaardelijke geldboete van € 800 wegens bedreiging en eenvoudige belediging. Het vonnis is onherroepelijk. Parketnummer: 03-055112-19.

STRAFBARE DISCRIMINATIE EN HET OPENBAAR MINISTERIE

Discriminatie in het strafrecht

Het verbod op discriminatie is op verschillende plekken in de Nederlandse wet opgenomen, namelijk in de Grondwet, de Algemene wet gelijke behandeling, het Burgerlijk Wetboek, de Ambtenarenwet en het Wetboek van Strafrecht. Al deze wettelijke verboden op discriminatie hebben een eigen werking en reikwijdte. Dit rapport gaat alleen over de discriminatieverboden uit het Wetboek van Strafrecht. Discriminatie in het strafrecht kan worden onderverdeeld in twee soorten strafbare feiten: specifieke discriminatiefeiten en de commune feiten met een discriminatieaspect (codis-feiten).

Specifieke discriminatiefeiten

De specifieke discriminatieartikelen zijn de artikelen 137c tot en met 137g en 429quater Sr. In deze artikelen is strafbaar gesteld: groepsbelediging, het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld, het verspreiden van uitingen of voorwerpen die beledigend zijn of die aanzetten tot haat, discriminatie of geweld, opzettelijke rassendiscriminatie in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf, het verlenen van steun aan discriminatie en het (niet opzettelijk) discrimineren in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf.

In ieder specifiek discriminatieartikel staan discriminatiegronden opgenomen waarop de uiting of handeling moet zien, wil het strafbaar zijn. Zo is groepsbelediging als bedoeld in artikel 137c Sr alleen strafbaar wanneer men zich beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

De specifieke discriminatieartikelen zijn onder te verdelen in twee categorieën: uitingsdelicten (artikel 137c, 137d en 137e Sr) en uitsluitingsdelicten (artikel 137g en 429quater Sr). De uitingsdelicten betreffen strafbare uitingen, bijvoorbeeld een uitspraak, een bericht op *social media* of een spandoek. De uitsluitingsdelicten maken het strafbaar om onder bepaalde omstandigheden personen feitelijk uit te sluiten, zoals het uitsluiten van een persoon in de horeca vanwege zijn of haar ras.

Codis-feiten

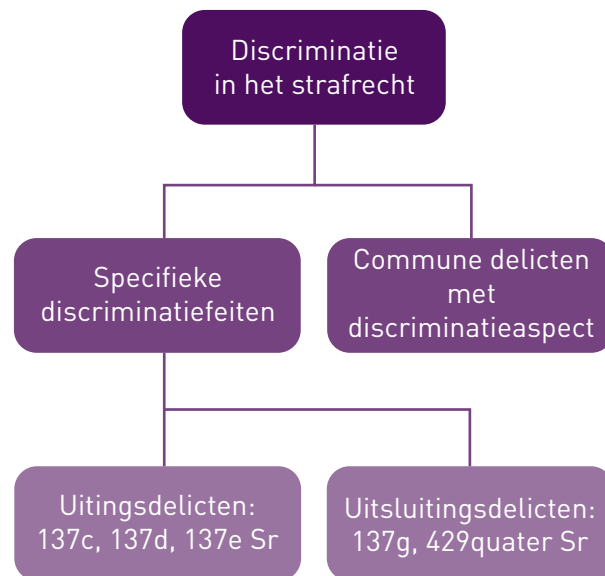
Naast specifieke discriminatiefeiten kent het strafrecht commune feiten zoals mishandeling, openlijke geweldpleging, eenvoudige belediging, bedreiging, opruiing, vernieling, brandstichting of doodslag, waarbij een discriminatieaspect als motief of aanleiding heeft

meegespeeld of is gebruikt om het feit indringender te plegen.

Het discriminatieaspect bij een codis-feit moet zien op een van de discriminatiegronden die zijn opgenomen in artikel 137c Sr. Ook als het discriminatieaspect is gelegen in een genderidentiteit die anders is dan het geboortegeslacht wordt dit beschouwd als een commune delict met discriminatieaspect.

Als bij een feit mogelijk een discriminatieaspect heeft meegespeeld, dan is het beleid dat daar aandacht aan wordt besteed tijdens het gehele opsporingsonderzoek door de politie en de vervolging door het OM. Indicaties dat sprake is van een discriminatieaspect kunnen gestoeld zijn op alle feiten, omstandigheden of handelingen van het geval, en al die feiten, omstandigheden of handelingen kunnen er dus aan bijdragen dat een discriminatieaspect in juridische zin aannemelijk is. Als bijvoorbeeld wordt gescholden met discriminerende termen zoals 'vuile homo', dan wordt dat in het onderzoek betrokken als een mogelijk discriminatieaspect. Wanneer het OM beoordeelt dat er sprake is van een codis-feit, dient het discriminatieaspect door de officier van justitie in het requisitoir te worden benadrukt en als strafverzwarende

omstandigheid in de eis te worden betrokken. Een discriminatieaspect staat overigens niet in de tenlastelegging en hoeft dus niet te worden bewezen. Wel moet het discriminatieaspect aannemelijk zijn om een hogere strafeis te kunnen rechtvaardigen.

Strafbare discriminatie en het OM

Het OM heeft de taak om strafbare feiten op te sporen, te beoordelen en te vervolgen. Daartoe werkt het OM nauw samen met de politie. Deze samenwerking, waarbij de officier van justitie het opsporingsonderzoek leidt, moet ervoor zorgen dat de meest passende reactie volgt op al dan niet bewezen feiten, dat recht wordt gedaan aan de slachtoffers en dat zichtbaar is hoe op het plegen van strafbare feiten wordt gereageerd.

Discriminatiezaken zijn vaak weerbarstig vanwege de spanning tussen de strafbaarheid van discriminatie enerzijds en grondrechten, zoals de vrijheid van meningsuiting (waaronder de vrijheid van artistieke expressie) en de godsdienstvrijheid anderzijds. Bij de beoordeling en vervolging van uitingen zijn artikel 9 en 10 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) van groot belang. Artikel 10 EVRM houdt in dat iedereen recht heeft op vrijheid van meningsuiting. Het staat een ieder vrij deel te nemen aan het maatschappelijk debat. In artikel 9 EVRM is de vrijheid van godsdienst opgenomen. Deze rechten mogen onder omstandigheden door het strafrecht worden ingeperkt. Bij de beoordeling en vervolging van discriminerende uitingen moet het OM de verschillende grondrechten zorgvuldig wegen. Het OM zet zich per geval in om de gemaakte afweging helder uit te leggen, bijvoorbeeld in het requisitoir ter terechtzitting of in een sepotbrief, zodat inzichtelijk is hoe de afweging is gemaakt.

De regels voor de opsporing en vervolging van strafbare discriminatie zijn vastgelegd in de Aanwijzing discriminatie van het College van procureurs-generaal.⁶ De Aanwijzing geeft een kader en regels voor de strafrechtelijke aanpak van discriminatie. Het uitgangspunt hierbij is dat de inzet van het strafrecht steeds moet worden bekeken in het licht van de bredere aanpak van discriminatie. Soms is een andere aanpak wenselijker dan de inzet van het strafrecht.

Het OM werkt daarom nauw samen met andere instanties in de aanpak, waaronder de politie en antidiscriminatiebureaus.

Om de aanpak van strafbare discriminatie te optimaliseren, bestaat er binnen het OM sinds 1998 het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie (LECD). Het LECD is een intern expertisecentrum, ondergebracht bij het AP Amsterdam, dat onder meer zorgdraagt voor een zo goed mogelijke behandeling van discriminatiezaken door het OM, vanaf het moment van opsporing en onderzoek tot een uitspraak van de hoogste rechter. Officieren van justitie en andere medewerkers van het OM kunnen daarbij het LECD om advies en informatie vragen. Daarnaast houdt het LECD zich bezig met het opbouwen, bijhouden en organiseren van expertise, signaleert het LECD actuele ontwikkelingen op het gebied van strafbare discriminatie en voorziet het in advies en handelings- en beoordelingskaders. Zo draagt het LECD ook bij aan de ontwikkeling van het landelijk OM-beleid inzake discriminatiebestrijding. Naast de rol die het LECD binnen het OM vervult, heeft het LECD regelmatig overleg met partners als de politie en antidiscriminatiebureaus. Ook rapporteert het LECD over de aard en de omvang van discriminatiezaken. Daarnaast heeft ieder afzonderlijk parket van het OM een discriminatieofficier van justitie en andere discriminatieportefuillehouders om discriminatiezaken optimaal te kunnen aanpakken.

⁶ Aanwijzing discriminatie, *Staatscourant*, 2018, 68988.

DE BETEKENIS VAN DE CIJFERS

In dit hoofdstuk lichten wij toe hoe de cijfers in dit rapport tot stand zijn gekomen en welke betekenis aan de cijfers kan worden toegekend.

Totstandkoming van de cijfers

Het registratiesysteem van het OM vormt de bron van de gegevens in dit rapport. De feiten die in de cijfers van het rapport zijn meegenomen, betreffen ten eerste ingestroomde specifieke discriminatiefeiten en ten tweede ingestroomde commune feiten die in het registratiesysteem van het OM de maatschappelijke classificatie 'discriminatie' hebben gekregen, omdat mogelijk een discriminatieaspect heeft meegespeeld.⁷ In het rapport wordt tevens gerapporteerd over de in 2019 afgedane specifieke discriminatiefeiten. De cijfers over de afgedane specifieke discriminatiefeiten betreffen de feiten waarover in 2019 door het OM een beslissing is genomen.

Het aantal ingestroomde feiten kan verschillen van het aantal feiten dat in een bepaald jaar wordt afgedaan, omdat het daarbij niet altijd gaat om dezelfde feiten. Een

feit kan immers in het ene jaar bij het OM binnenkomen en in het daaropvolgende jaar worden afgedaan.

De gegevens die uit het OM-registratiesysteem worden gehaald, geven wel een beeld van de aantallen, maar nog geen inzicht in de aard van de discriminatiefeiten. Om die reden wordt handmatig dossieronderzoek verricht, waarbij wordt gekeken naar: **(1) de grond(en)** waarop de discriminatie ziet, **(2) waar** het feit zich heeft voorgedaan, **(3) de achtergrond van de verdachte**⁸, en **(4) de wijze** waarop het feit zich heeft voorgedaan. De gronden *ras* en *godsdienst* zijn verder uitgesplitst in een aantal subcategorieën. Bij de codis-feiten valt de categorie *wijze* af, nu op grond van het ingestroomde commune feit (bijvoorbeeld mishandeling, belediging of vernieling) al duidelijk is hoe het feit zich heeft voorgedaan. Vanaf 2017 werd ook geanalyseerd wat de relatie is tussen de aangever en de persoon tegen wie de aangifte is gedaan. Deze categorie is dit jaar buiten beschouwing gelaten, aangezien deze overlapt met de categorie *wijze*.

Discriminatiegronden

Bij het dossieronderzoek zijn de discriminatiegronden aangehouden die in het Wetboek van Strafrecht zijn genoemd, te weten: *ras, godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid* en *lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap*. In artikel 137d, 137e, en 429quater Sr staat ook de grond *geslacht* genoemd. De betekenis van deze termen is ingevuld door onder meer de wetsgeschiedenis en de jurisprudentie.⁹ De grond *antisemitisme* betekent in het strafrecht strafbare discriminatie tegen Joden. De grond is apart in dit rapport opgenomen, omdat antisemitisme juridisch gezien onder de grond *ras* en onder de grond *godsdienst* kan vallen. De term antisemitisme heeft in dit rapport dan ook niet dezelfde betekenis als wat men in het dagelijks leven antisemitisme zou kunnen noemen.

Interpretatie van de cijfers

Dit rapport geeft een beeld van alle discriminatiefeiten die in 2019 in Nederland bij het OM zijn ingestroomd en afgedaan. Hiermee wordt niet weergegeven hoeveel discriminatie-incidenten zich in 2019 daadwerkelijk hebben voorgedaan in Nederland. Niet alles wat in het dagelijks leven discriminatie wordt genoemd, stroomt bij

⁷ De maatschappelijke classificatie 'discriminatie' kent zes verschillende categorieën: discriminatie ras, antisemitisme, seksuele gerichtheid, handicap, godsdienst/levensovertuiging en overig.

⁸ Voor zover dat uit het dossier is op te maken.

⁹ Zie toelichting hierop bijlage 2.

het OM in. Zoals in de paragraaf 'Strafbare Discriminatie en het OM' is aangegeven, staat er in het Wetboek van Strafrecht een beperkt aantal gedragingen beschreven die slechts in combinatie met een beperkt aantal discriminatiegronden strafbaar zijn gesteld als discriminatie. In de praktijk is strafbare discriminatie dan ook beperkter dan wat men doorgaans in het maatschappelijk leven als discriminatie kan beschouwen. De feiten die in dit rapport terugkomen, betreffen de feiten die óf zijn ingestroomd bij het OM omdat zij mogelijk strafbaar zijn op grond van een van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht, óf een ander strafbaar feit betreffen waarbij discriminatie heeft meegespeeld. Kort gezegd betekent dit, dat niet alles wat in het dagelijks leven discriminatie wordt genoemd in dit rapport wordt behandeld.

Van de strafbare discriminatie blijft er altijd een deel van de discriminatie-incidenten buiten het zicht van Justitie. Mogelijke discrepanties in discriminatiecijfers ten opzichte van de daadwerkelijke cijfers kunnen ten eerste verklaard worden doordat discriminatie niet als zodanig wordt herkend, of door terughoudendheid van het slachtoffer om aangifte te doen; er wordt niet altijd aangifte of melding gedaan van discriminatie.¹⁰ Wordt er bij de politie alleen

een melding gedaan, dan leidt dit in veel gevallen niet tot een ingestroomd feit bij het OM; met een melding stelt een burger de politie namelijk op de hoogte van een situatie. De politie hoeft in de meeste gevallen geen verdere actie te ondernemen naar aanleiding van een melding. Als er wel aangifte wordt gedaan bij de politie, dan is het mogelijk dat er geen verdachte wordt gevonden of dat er sprake is van onvoldoende bewijs. Een ander scenario is dat een incident bij de politie staat geregistreerd als specifiek discriminatiefeit en wordt ingestuurd naar het OM. Daar kan bij de beoordeling blijken dat niet is voldaan aan een of meer bestanddelen van het specifieke discriminatiefeit, zodat het ook niet als discriminatiefeit bij het OM wordt ingeschreven. Dit kan ook het geval zijn bij een gemeenfeit met een discriminatieaspect, als na onderzoek blijkt dat dit aspect niet aannemelijk kan worden gemaakt. Deze feiten komen dan ook niet terug in de cijfers van het rapport.

Genoemde redenen verklaren voor een deel waarom de cijfers in dit rapport verschillen ten opzichte van de cijfers in het rapport van de politie, waar ook meldingen worden meegerekend.

In het schema hieronder is weergegeven hoe de hoeveelheid aan discriminatie-ervaringen, uiteindelijke vervolgingen door het OM en rechterlijke uitspraken zich tot elkaar verhouden.

¹⁰ Wanneer men alle vormen van melden van discriminatie bij elkaar optelt dan blijkt dat slechts één op de vijf mensen die discriminatie meemaakten, hiervan een melding heeft gemaakt bij een vorm van gezag (het melden bij politie, ADV's, CvRM en MiND, maar ook bij andere vormen van gezag, zoals een docent, manager of ombudsman). Zie: I. Andriessen, *Ervaren discriminatie in Nederland II*, Sociaal Cultureel Planbureau: Den Haag, 2020.

In dit rapport maken wij een onderscheid tussen feiten en zaken. Zo kan een verdachte in één zaak, met één parketnummer, verdacht worden van meerdere feiten die worden opgenomen in het rapport. Denk bijvoorbeeld aan een verdachte aan wie in één zaak artikel 137c (groepsbelediging) en artikel 266 Sr (eenvoudige belediging) ten laste is gelegd. Zodra bij artikel 266 Sr een discriminatieaspect heeft meegespeeld, is er in dezelfde zaak sprake van een specifiek discriminatiefeit en een codis-feit. In het rapport komt dit terug als twee afzonderlijke feiten.

De cijfers in het rapport zijn afhankelijk van allerlei factoren waar weinig invloed op uit te oefenen is. Zo kan één zaak, met meerdere verdachten en/of feiten, al voor een groot verschil in de cijfers zorgen ten opzichte van voorgaande jaren. Het aantal van 123 ingestroomde specifieke discriminatiefeiten en 221 ingestroomde codis-feiten in 2019 maakt, net als voorgaande jaren, dat het statistisch niet mogelijk is om vergaande conclusies te trekken over stijgingen of dalingen in de cijfers. Waar mogelijk zijn de conclusies en bevindingen die voortvloeien uit de cijfers terug te vinden in het rapport.

In het rapport zijn alle percentages per categorie afgerond. Hierdoor kan bij optelling van afzonderlijk weergegeven percentages het totaal soms iets onder of boven de 100% uitkomen.

De rapporten van andere organisaties

In Nederland rapporteren meerdere (overheids-) organisaties over discriminatie. De politie, antidiscriminatiebureaus, het College voor de Rechten van de Mens en het Meldpunt Internet Discriminatie (MiND) publiceren jaarlijks in één gezamenlijk rapport hun cijfers.¹¹ Daarnaast publiceren diverse belangenorganisaties jaarlijks een rapport. Zo rapporteert het Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) over antisemitische incidenten.¹²

Alle organisaties hebben uiteenlopende (wettelijke) taken, en daardoor uiteenlopende informatieverzamelingen. Het gevolg is dat de cijfers in de rapporten van elkaar verschillen en daardoor niet met elkaar te vergelijken zijn; ook kunnen de cijfers uit de verschillende rapporten niet bij elkaar worden opgeteld.

¹¹ G. Waltz, S. van Bon en B. Fiere, *Discriminatiecijfers in 2019*, Art. 1: Rotterdam, 2020.

¹² *Monitor antisemitische incidenten 2019*, CIDI: Den Haag, 2020.

INSTROOM SPECIFIEKE DISCRIMINATIEFEITEN

Totale instroom specifieke discriminatiefeiten

In 2019 werden in totaal **123** specifieke discriminatiefeiten geregistreerd. Deze 123 feiten hoorden bij **121** afzonderlijke zaken. Eén zaak kan namelijk meerdere feiten omvatten, bijvoorbeeld als aan één verdachte in één zaak twee specifieke discriminatiefeiten ten laste worden gelegd. Het aantal specifieke discriminatiefeiten is ten opzichte van 2018 fors gestegen, maar ten opzichte van de jaren daarvoor licht gedaald.

Verdeling per parket

In tabel 1 is de instroom van specifieke discriminatiefeiten per arrondissementsparket van het OM weergegeven. Net als in voorgaande jaren is het aantal feiten bij parket Rotterdam hoog. Deze Rotterdamse feiten betreffen net als in voorgaande jaren voor een groot deel voetbalgerelateerde feiten waarbij door voetbalsupporters antisemitische leuzen zijn geroepen, in het stadion of daarbuiten (31 van de 46 feiten).

Verdeling per wetsartikel

Evenals voorgaande jaren stroomt het merendeel van de feiten, namelijk 79%, in op basis van artikel 137c Sr, de opzettelijke belediging in het openbaar van een groep mensen wegens een bepaalde grond in het discriminatieartikel. Van de restgroep betrof 10% van de feiten artikel 137d Sr, het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld.

Tabel 1 Instroom specifieke discriminatiefeiten per parket

Feiten per arrondissementsparket	2015	2016	2017	2018	2019
AP Rotterdam	30	27	56	18	46
AP Amsterdam	20	34	22	11	18
AP Oost-Nederland	24	25	17	7	18
AP Den Haag	17	21	5	16	9
AP Midden-Nederland	16	7	12	8	7
AP Noord-Nederland	4	8	13	7	10
AP Zeeland-West-Brabant	12	18	4	3	3
AP Noord-Holland	11	12	7	5	1
AP Oost-Brabant	4	9	7	4	5
AP Limburg	4	2	1	4	6
Totaal	142	163	144	83	123

Tabel 2 Instroom specifieke discriminatiefeiten per wetsartikel

Instroom per wetsartikel	2015	2016	2017	2018	2019					
137c	82%	116	66%	107	84%	121	76%	63	79%	97
137d	12%	17	21%	35	13%	19	7%	6	10%	12
137e	1%	2	7%	12	1%	2	5%	4	3%	4
137f	0%	0	2%	3	0%	0	0%	0	0%	0
137g	1%	2	2%	4	1%	2	8%	7	2%	3
429quater	4%	5	1%	2	0%	0	4%	3	6%	7
Totaal	100%	142	100%	163	100%	144	100%	83	100%	123

Discriminatiegronden

In tabel 3 is de verdeling van de ingestroomde discriminatiegronden in 2019 weergegeven. Het is op basis van de registraties niet mogelijk om te zeggen in hoeveel zaken er werd gediscrimineerd op basis van een bepaalde discriminatiegrond, aangezien één zaak uit meerdere feiten kan bestaan en één feit betrekking kan hebben op meerdere gronden.

- Bij de ingestroomde specifieke discriminatiefeiten werd in 2019 de grond *ras* het meest geregistreerd (41%). In 18% van het totaal aantal geregistreerde gronden ging het om de subcategorie van ras *antizwart*, in 13% om *andere afkomst algemeen*.
- De discriminatiegrond *antisemitisme* werd daarnaast vaak geregistreerd (40%). Na een daling in 2018 (naar 19%), is het percentage van de grond *antisemitisme* in 2019 nagenoeg gelijk aan dat van 2017. Bijna driekwart van het aantal registraties van de grond *antisemitisme* is voetbalgerelateerd (73%).
- Bij 9% van de geregistreerde gronden betrof het de grond *homoseksuele gerichtheid*. Dit percentage is lager dan in 2018, maar vergelijkbaar met voorgaande jaren.
- De grond *godsdiens en/of levensovertuiging* komt ten opzichte van het totaal aantal geregistreerde gronden in 4% van de gevallen voor. In de meeste gevallen gaat het hierbij om discriminatie van moslims (namelijk 3% van het totaal).

Tabel 3 Instroom gronden bij specifieke discriminatiefeiten

Gronden	2015	2016	2017	2018	2019
Ras	50%	55%	42%	51%	41%
Antisemitisme	28%	21%	41%	19%	40%
Godsdienst en/of levensovertuiging	13%	11%	7%	13%	4%
Homoseksuele gerichtheid	6%	10%	8%	15%	9%
Geslacht	1%	0%	0%	1%	2%
Handicap	1%	0%	1%	1%	3%
Overige gronden	0%	2%	1%	0%	1%
Onbekend	2%	2%	0%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 4 Uitsplitsing ras specifieke discriminatiefeiten

Uitsplitsing ras	2015	2016	2017	2018	2019
Antizwart (Afrikaanse afkomst)	17%	22%	23%	25%	18%
Donkere huidskleur (niet Afrikaanse afkomst)	4%	0%	1%	0%	0%
Westerse afkomst	0%	3%	2%	1%	1%
Surinamers	5%	1%	1%	2%	0%
Antillianen	2%	0%	1%	0%	0%
Turken	7%	6%	2%	1%	1%
Marokkanen	9%	3%	6%	8%	3%
Roma/Sinti	1%	1%	0%	0%	0%
Andere afkomst algemeen	4%	17%	5%	6%	13%
Overige	1%	1%	1%	9%	5%
Totaal	50%	55%	42%	51%	41%

CASUS – BELEDIGING RAS VIA FOTO'S OP FACEBOOK

Een lokale politicus in Brabant plaatst op zijn Facebookpagina een afbeelding waarop twee foto's zijn te zien. Op de ene foto is een auto te zien die in een safaripark wordt belaagd door een grote groep bavianen; de apen zijn de dakkoffer van de auto aan het leeghalen. Op de andere foto is een groep zwarte mannen te zien die een politiewagen vernielen; de foto is genomen tijdens rellen die uitbraken in de Amerikaanse stad Baltimore in 2015. Bij deze foto's heeft de politicus de tekst "Zie idd de overeenkomst." geplaatst. Een commissielid van een andere politieke partij krijgt de afbeelding onder ogen en besluit na overleg met een antidiscriminatiebureau om aangifte te doen. De man wordt door het OM gedagvaard en moet voor de politierechter verschijnen. Deze veroordeelt de man voor groepsbelediging tot een geldboete van € 500 waarvan de helft voorwaardelijk. Het vonnis is onherroepelijk.

AP Oost-Brabant, parketnummer 01-195435-19

Waar vinden ingestroomde specifieke discriminatiefeiten plaats?

Er is onderzocht waar het feit werd gepleegd; bijvoorbeeld in de woonomgeving, op school, in het kader van sport, of op internet. Voor de analyse zijn tien categorieën gehanteerd. Omdat de categorie *tegen personen met een publieke functie* in 2017 breder is getrokken, kunnen de gegevens van 2017, 2018 en 2019 niet met de voorgaande jaren worden vergeleken.

- De meeste ingestroomde feiten vonden in 2019 plaats in het kader van sport (38%). Daarnaast komen de categorieën *op straat/in openbare gelegenheid* en *in de woonomgeving* het meest voor (respectievelijk 20% en 17%). Het percentage sportgerelateerde feiten is ten opzichte van 2018 flink gestegen (van 7% naar 38%).
- Er is een behoorlijke daling te zien in het aantal ingestroomde specifieke discriminatiefeiten op het internet (van 17% naar 5%). Daarnaast is het aandeel van discriminatie tegen personen met een publieke functie afgenomen (van 13% naar 6%).

Tabel 5 Waar specifieke discriminatiefeiten

Waar	2015		2016		2017		2018		2019	
Tegen personen met een publieke functie	3%	4	5%	8	6%	8	13%	11	6%	7
Werk	6%	8	9%	14	6%	8	6%	5	6%	7
School/ Onderwijsinstelling	2%	3	0%	0	1%	1	2%	2	1%	1
Sport	18%	26	15%	25	42%	60	7%	6	38%	47
Horeca - uitsluiting aan deur	1%	1	2%	3	1%	1	8%	7	3%	4
Horeca - algemeen	3%	4	1%	1	3%	4	6%	5	2%	3
Woonomgeving	18%	25	10%	16	8%	12	19%	16	17%	21
Straat/openbare gelegenheid	25%	36	36%	58	13%	19	16%	13	20%	25
Internet	18%	25	18%	29	19%	27	17%	14	5%	6
Pers (media)	1%	1	0%	0	0%	0	1%	1	0%	0
Overige	4%	6	3%	5	3%	4	4%	3	2%	2
Onbekend	2%	3	2%	4	0%	0	0%	0	0%	0
Totaal	100%	142	100%	163	100%	144	100%	83	100%	123

CASUS – AANBEVELEN VAN VROUWENBESNIJDENIS

In deze zaak draait het om een video uit het online-lesprogramma van de As-Soennahmoskee in Den Haag. Deze video's kunnen worden bekeken door geïnteresseerden en bevatten religieuze lessen die onder meer betrekking hebben op de geloofsleer. In de bewuste video draagt de koranleraar onder meer de volgende tekst voor: "De besnijdenis is verplicht voor mannen en aanbevolen voor de vrouwen. Het is niet verplicht voor de vrouwen. De wijsheid die hier achter is [sic] dat de penis wordt gereinigd van de onreinheden wat zich op de voorhuid bevindt en bij de vrouw worden haar lusten minder." Naar aanleiding van deze video wordt door de stichting Femmes for Freedom aangifte gedaan tegen de As-Soennahmoskee. Het OM is van oordeel dat hiermee wordt aangezet tot geweld tegen vrouwen, en heeft de man gedagvaard voor artikel 137d Sr. De video is inmiddels offline gehaald door de As-Soennahmoskee. De zitting staat gepland op 5 juni 2020.

AP Den Haag, parketnummer 09-765060-19

Achtergrond verdachten

In deze categorie vinden we gegevens over de achtergrond van de verdachte; bijvoorbeeld of deze een extreemrechtse signatuur heeft, of het feit gepleegd heeft vanuit een geloofsovertuiging of een politieke overtuiging.

- De verdachten van de ingestroomde discriminatiefeiten in 2019 waren in 40% van de feiten particulieren met een westerse achtergrond.

- Naast deze groep vormen voetbal/sportsupporters een grote groep verdachten (tevens 40%). Na een ruime daling in 2018 (naar 7%), is het percentage van de categorie *voetbal/sportsupporters* nagenoeg gelijk aan dat van 2017, toen wij deze groep voor het eerst registreerden.

Tabel 6 Achtergrond verdachten van specifieke discriminatiefeiten

Verdachte	2015		2016		2017		2018		2019	
	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
Extreemrechts	2%	3	7%	11	1%	1	4%	3	2%	2
Vanuit godsdienst en/of levensovertuiging	3%	4	2%	4	4%	6	0%	0	2%	3
Vanuit politieke overtuiging	1%	2	0%	0	4%	6	2%	2	2%	2
Door opsporingsambtenaar	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Particulier Surinaams	4%	6	2%	4	1%	2	2%	2	2%	3
Particulier Antilliaans	1%	1	0%	0	1%	2	1%	1	0%	0
Particulier Turks	1%	1	7%	11	3%	5	4%	3	2%	2
Particulier Marokkaans	6%	8	4%	6	1%	2	6%	5	1%	1
Particulier overige niet-westerse afkomst	1%	1	6%	10	4%	6	7%	6	7%	9
Particulier westerse afkomst	77%	110	67%	109	35%	50	61%	51	40%	49
Particulier (etnische achtergrond onbekend)	1%	1	2%	3	0%	0	2%	2	1%	1
Voetbal/sportsupporter	x		x		42%	60	7%	6	40%	49
Overige	1%	1	1%	1	3%	4	2%	2	2%	2
Onbekend	3%	4	2%	4	0%	0	0%	0	0%	0
Totaal	100%	142	100%	163	100%	144	100%	83	100%	123

CASUS - VOETBALGERELATEERDE DISCRIMINATIE

Wanneer de spelersbus van Ajax aan komt rijden bij Feyenoordstadion 'De Kuip' in Rotterdam, roept een groep Feyenoordsupporters: "Hamas, Hamas, Joden aan het gas". Dit wordt waargenomen door een agent. Er wordt overgegaan tot aanhouding. Tijdens een zogenaamde TOM-zitting wordt aan een minderjarige verdachte – op dat moment zonder strafblad - gemeld dat zijn zaak wordt geseponeerd, op voorwaarde dat hij het Anne Frank Huis in Amsterdam bezoekt en daar een schriftelijk verslag van maakt, waarin hij schrijft wat hij van zijn bezoek heeft opgestoken; ook geldt er een proeftijd van een jaar. De jongen heeft zijn verslag bij het OM ingeleverd.

AP Rotterdam, parketnummer 10-021153-19

Verbalisanten belast met de veiligheid rondom de voetbalwedstrijd FC Dordrecht – Feyenoord houden op heterdaad een supporter aan die de leus 'Alle Joden aan gas' scandeerde. Alhoewel veel voetbalsupporters verklaren dat de liederen en leuzen over Joden op Ajacieden zien, is het opvallend dat de liederen en leuzen ook worden gezongen als hun club niet tegen Ajax speelt. Deze supporter heeft een strafbeschikking opgelegd gekregen, inhoudende een geldboete van 250 euro.

AP Rotterdam, parketnummer 10-161317-19

Wijze van discriminatie

Per ingestroomd discriminatiefeit is onderzocht hoe het feit is begaan, bijvoorbeeld mondeling, bij geschrift, in samenloop met geweld of door middel van een afbeelding, bekladding of video- of geluidsopnames.

- In 2019 betroffen de meeste ingestroomde feiten mondelinge uitlatingen (69%), evenals in voorgaande jaren. Het aandeel van mondelinge discriminatiefeiten is ten opzichte van 2018 zelfs iets gestegen (van 55% naar 69%).
- Het percentage gevallen waarbij de discriminatie plaatsvond in samenloop met (bedreiging met) geweld is hetzelfde als het voorgaande jaar, namelijk 18%.
- 6% van de feiten werd schriftelijk begaan; deze categorie nam relatief af ten opzichte van 2018 (van 17% naar 6%). Onder de categorie *schriftelijk* vallen onder andere geschreven reacties op internet.

Tabel 7 Wijze van discriminatie

Hoe	2015		2016		2017		2018		2019	
Mondeling	66%	94	56%	91	63%	90	55%	46	69%	85
Schriftelijk	20%	28	25%	40	19%	27	17%	14	6%	7
Afbeelding	2%	3	6%	10	5%	7	6%	5	2%	3
Bekladding	2%	3	3%	5	0%	0	1%	1	3%	4
Samenloop met (bedreiging met) geweld tegen persoon	4%	6	4%	7	13%	18	18%	15	18%	22
Overige	4%	5	4%	6	1%	2	2%	2	2%	2
Onbekend	2%	3	2%	4	0%	0	0%	0	0%	0
Totaal	100%	142	100%	163	100%	144	100%	83	100%	123

CASUS – WIJKAGENTE MARISKA OP FACEBOOK

Een man heeft op verschillende sociale media en websites een nepprofiel aangemaakt onder de naam *Wijkagente Mariska*. Daarbij heeft hij de foto van een wijkagente uit Scheveningen gebruikt. Onder dit profiel plaatst de man allerlei beledigende en discriminerende teksten, onder meer op YouTube, waar hij als reactie op een fragment van een uitzending van RTL Late Night / Summernight de volgende tekst heeft geplaatst: "Homo's kan ik niet uitstaan volgens mij kan de meerderheid dat niet uitstaan. Mannen/vrouwen van dezelfde geslachtsdeel die met elkaar bekken, gatverdamme KANKER VIES. Uiteindelijk gaan ze nog met elkaar een homo gangbang doen lekker annaal [sic] penetreren! Daarom moet er weer een dictatuur heersen! Over de hele wereld al die kanker homo's afstraffen. Voor mij mocht er wel een aanslag gepleegd worden op de Gaypride minder van zulke vieze mensen". De Scheveningse agente wordt door collega's uit een andere politieregio op het bestaan van het nepaccount met haar foto geattendeerd, waarna zij hiervan aangifte doet. Na onderzoek wordt de man door het OM gedagvaard. Hij wordt door de politierechter vrijgesproken.

AP Oost-Nederland, parketnummer 08-094542-19

INSTROOM CODIS-FEITEN

Zoals eerder beschreven, gaat het bij een algemeen feit met een discriminatieaspect om feiten als mishandeling, openlijke geweldpleging, eenvoudige belediging, vernieling, brandstichting of doodslag, waarbij een discriminatieaspect als motief of aanleiding heeft meegespeeld, of waarbij een discriminatieaspect is gebruikt om het feit indringender te plegen. Het discriminatieaspect moet zien op een discriminatiegrond als opgenomen in artikel 137c Sr.¹³ De discriminatiegrond *geslacht* komt in artikel 137c Sr niet voor. Er is echter afgesproken dat indien het discriminatieaspect is gelegen in een genderidentiteit die anders is dan het geboortegeslacht, het onderliggende commune feit toch wordt beschouwd als een algemeen delict met een discriminatieaspect.¹⁴

Wanneer een dossier vanuit de politie naar het OM wordt gestuurd, wordt onder andere beoordeeld of er mogelijk sprake is van een discriminatieaspect. Indien dat het geval is, moet de maatschappelijke classificatie 'discriminatie' worden toegekend. Mocht er bij de beoordeling twijfel zijn over een al dan niet aanwezig discriminatieaspect, dan dient de classificatie 'discriminatie' wel te worden toegekend. De feiten waaraan deze classificatie is toegekend, komen terug in de cijfers van het rapport.

¹³ Dit betreffen de discriminatiegronden ras, godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid of lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

¹⁴ Aanwijzing discriminatie, *Staatscourant*, 2018, 68988.

De codis-feiten die in 2019 bij het OM zijn ingestroomd, verkeren in verschillende stadia van beoordeling en behandeling. Het is mogelijk dat op een later moment wordt beoordeeld dat het discriminatieaspect niet als voldoende vaststaand kan worden beschouwd. Nu er door het OM bij de beoordeling van de zaak wel aandacht aan het discriminatieaspect is besteed, blijft de maatschappelijke classificatie echter ongewijzigd.

In 2017 is in het geval van de codis-feiten voor het eerst de categorie *waar* en *achtergrond van verdachte* geanalyseerd, waardoor het aantal gegevens dat met elkaar vergeleken kan worden beperkt is.

Tabel 8 Instroom codis-feiten per parket

Feiten per arrondissementsparket	2015	2016	2017	2018	2019
Amsterdam	32	72	60	77	55
Noord-Holland	24	19	9	9	5
Midden-Nederland	14	3	13	21	9
Noord-Nederland	23	51	27	41	18
Oost-Nederland	22	18	23	55	48
Den Haag	31	25	21	20	7
Rotterdam	7	21	17	40	46
Limburg	2	7	2	19	9
Oost-Brabant	11	10	8	11	9
Zeeland-West-Brabant	2	6	9	19	15
Totaal	168	232	189	312	221

Totale instroom codis-feiten

In 2019 werden **221** codis-feiten geregistreerd. Deze 221 feiten hoorden bij **186** afzonderlijke zaken. Eén zaak kan meerdere feiten omvatten, bijvoorbeeld als aan één verdachte in een zaak twee codis-feiten ten laste worden gelegd. Er is een daling te zien ten opzichte van het aantal ingestroomde codis-feiten in 2018 (van 312 naar 221).

Verdeling per parket

In tabel 8 is het aantal codis-feiten per parket van het OM weergegeven. Alleen in Rotterdam is er sprake van een stijging van het aantal codis-feiten. De meeste codis-feiten werden bij het parket Amsterdam geregistreerd.

Verdeling per wetsartikel

Van de ingestroomde codis-feiten kwam in 2019 het commune feit *belediging van een individu* het meest voor (130 feiten; 59%). 32 keer betrof het feit *bedreiging* (14%), 23 keer *mishandeling* (10%) en 17 keer *openlijke geweldpleging* (8%). In 2018 betrof het commune feit met discriminatieaspect 132 keer de *belediging van een individu*, 55 keer *bedreiging*, 44 keer *mishandeling* en 28 keer *openlijke geweldpleging*.

Discriminatiegronden

Bij de analyse van de codis-feiten worden dezelfde gronden aangehouden als bij de analyse van de specifieke discriminatiefeiten. Ook hier geldt dat het mogelijk is dat bij één codis-feit meerdere discriminatiegronden van toepassing zijn, bijvoorbeeld als een verdachte iemand beledigt op grond van zowel zijn ras als zijn godsdienst.

- De meest voorkomende grond is *ras* (59%), gevolgd door de grond *homoseksuele gerichtheid* (16%).
- Kijkend naar de grond *ras*, ziet 19% van het totaal aantal gronden op de grond *andere afkomst* algemeen en 21% op de grond *antizwart*.
- Het aantal registraties van de grond *antisemitisme* is licht gestegen ten opzichte van 2018 (van 6% naar 10%)

Tabel 9 Instroom codis-feiten per wetsartikel

Wetsartikel delict	Omschrijving delict	2015	2016	2017	2018	2019
131 Sr	Opruiing	3	13	4	4	1
138 Sr	Huisvredebreuk	2	1	0	2	0
139 Sr	Lokaalvredebreuk	0	0	0	2	0
141 Sr	Openlijke geweldpleging	2	4	17	28	17
146 Sr	Misdrijf tegen de openbare orde	0	0	0	0	1
180 Sr	Geweld/Bedreiging in verzet tegen ambtenaar	0	1	0	3	0
184 Sr	Niet opvolgen ambtelijk bevel	0	0	0	1	0
261 Sr	Smaad	1	3	0	3	0
266 Sr	Eenvoudige belediging	127	150	117	132	130
267 Sr	Belediging van (onder meer) ambtenaren	2	0	3	0	1
284 Sr	Dwang	1	0	0	2	0
285 Sr	Bedreiging	11	32	19	55	32
285b Sr	Stalking	0	0	0	1	0
287 Sr	Doodslag	0	0	0	1	2
300 Sr	Mishandeling	8	12	11	44	23
302 Sr	Zware mishandeling	1	0	0	1	1
310 sr	(Winkel)diefstal	0	0	0	8	0
318 sr	Afpersing en bedreiging	0	0	0	0	1
350 Sr	Vernieling	4	5	5	18	11
425	Ophitsen van een dier	0	0	0	1	0
47 Sr	Medeplegen	1	9	1	0	0
WWM 26	Wet wapens en munitie; voorhanden hebben	0	0	0	2	0
Overig	Alles wat niet in bovenstaande categorieën valt	5	2	12	4	1
Totaal		168	232	189	312	221

Bij ruim een kwart van de feiten die zijn ingestroomd met de grond *homoseksuele gerichtheid* ging het om het schelden met woorden als 'homo' of 'flikker', zonder dat duidelijk is of de uitlating ook gericht was tegen een persoon die homoseksueel is. Bij de feiten die zijn ingestroomd met de grond *handicap* ging het in alle drie de gevallen om het schelden met het woord 'mongool' tegen mensen die niet het Downsyndroom hebben.

Waar vinden ingestroomde codis-feiten plaats?

Onderzocht is waar het feit werd gepleegd; bijvoorbeeld in de woonomgeving, op school, in het kader van sport of op internet. Omdat de categorie *tegen personen met een publieke functie* in 2017 breder is getrokken, kunnen de gegevens van 2018 en 2019 niet met de voorgaande jaren worden vergeleken.

- De meeste ingestroomde codis-feiten vonden plaats op straat of in een andere openbare gelegenheid (38%). Incidenten in het openbaar vervoer vallen hier ook onder.
- 32% van de incidenten vond plaats in de woonomgeving van de betrokken partijen. Vergeleken met 2018 is het aantal incidenten in de woonomgeving fors gestegen (van 22% naar 32%).
- 10% van de incidenten was gericht tegen personen met een publieke functie. Ten opzichte van 2018 is het aantal ingestroomde codis-feiten tegen personen met een publieke functie afgenomen (van 16% naar 10%).

Tabel 10 Instroom gronden bij codis-feiten

Gronden	2015	2016	2017	2018	2019
Ras	46%	57%	48%	61%	59%
Antisemitisme	7%	1%	10%	6%	10%
Godsdienst en/of levensovertuiging	0%	4%	9%	9%	10%
Homoseksuele gerichtheid	5%	9%	29%	16%	16%
Geslacht	13%	13%	1%	4%	1%
Handicap	1%	1%	1%	1%	1%
Overige gronden	29%	16%	2%	4%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 11 Uitsplitsing ras codis-feiten¹⁵

Uitsplitsing Ras	2017	2018	2019
Antizwart (Afrikaanse afkomst)	26%	27%	21%
Donkere huidskleur (niet Afrikaanse afkomst)	0%	0%	1%
Westerse afkomst	1%	0%	3%
Surinamers	0%	1%	0%
Antillianen	0%	0%	0%
Turken	5%	6%	8%
Marokkanen	5%	7%	5%
Roma/Sinti	0%	0%	0%
Andere afkomst algemeen	7%	14%	19%
Overige	3%	5%	4%
Totaal	48%	61%	59%

¹⁵ Deze uitsplitsing is voor het eerst in het rapport opgenomen in 2017. De tabel bevat dan ook geen gegevens over 2015 en 2016.

Tabel 12 Waar codis-feiten

Waar	2017		2018		2019	
Tegen personen met een publieke functie	12%	22	16%	51	10%	22
Werk	5%	10	14%	43	7%	15
School/onderwijsinstelling	2%	3	2%	7	1%	2
Sport	3%	5	1%	3	2%	4
Horeca - uitsluiting aan deur	0%	0	0%	1	0%	0
Horeca - algemeen	5%	9	2%	6	3%	7
Woonomgeving	19%	35	22%	68	32%	71
Straat/openbare gelegenheid	46%	87	35%	109	38%	83
Internet	8%	15	5%	15	5%	11
Pers (media)	0%	0	1%	3	0%	0
Overige	2%	3	2%	6	3%	6
Onbekend	0%	0	0%	0	0%	0
Totaal	100%	189	100%	312	100%	221

CASUS – UITSLUITING TRANSPERSOON BIJ JUDOSCHOOL

Door een transman is aangifte gedaan van discriminatie, omdat hij tijdens zijn transitie van vrouw naar man anders is behandeld door zijn judoleraar. De man trainde al negen jaar bij de judoschool. Gedurende de transitie trainde hij bij de heren en kleepte hij zich om in de herenkledkamer. Op een dag werd hij hierop aangesproken door de judoleraar en zijn er afspraken gemaakt over het niet meer omkleden in deze ruimte. Aanvankelijk stemde de man hiermee in, maar later kwam hij hier toch op terug. De hierop volgende confrontatie zorgde ervoor dat de man zich gediscrimineerd voelde, waarop hij aangifte heeft gedaan en zich heeft uitgeschreven bij de judoschool. Het OM heeft geoordeeld dat er in principe sprake was van discriminatie in de zin van artikel 429quater Sr, aangezien de man feitelijk het recht is ontnomen om gebruik te maken van de herenkledkamer bij zijn judoclub; omdat hij zich identificeert met het mannelijk geslacht had hij net als de andere mannen ook de herenkledkamer moeten kunnen gebruiken. Toch is de zaak geseponneerd, omdat vervolging van de judoleraar niet opportuun werd geacht. De judoleraar had namelijk het advies opgevolgd van het bestuur van de judoclub, de vertrouwenspersoon van NOC-NSF en de Judobond Nederland (JBN). Het OM heeft vastgesteld dat het beleid van NOC-NSF en JBN op het onderwerp van de transpersoon-sporter tekort schiet, maar dat met de vervolging van één judoleraar anderen in deze situatie niet zijn geholpen. Het OM heeft daarom contact opgenomen met Transgender Netwerk Nederland (TNN) en gevraagd of TNN in gesprek wil gaan met NOC-NSF, JBN en het slachtoffer om nader beleid vast te stellen.

AP Oost-Nederland, parketnummer 05-158896-19

CASUS – BELEDIGING VAN BUSCHAUFFEUR

Nadat twee mannen de bus zijn ingestapt, is één van hen van mening dat de buschauffeur de deur te snel achter hen sluit. Meerdere passagiers zijn daarop getuige van een scheldpartij tegen de buschauffeur, die wordt uitgemaakt voor 'vieze kanker Marokkaan'. Tijdens het verhoor verklaart de man dat hij de buschauffeur heeft uitgescholden, maar geeft hij geen antwoord op de vraag welke scheldwoorden hij heeft gebruikt. De man blijft van mening dat de chauffeur de deuren van de bus te snel sloot, waardoor de deuren zijn rug raakte. De man is op grond van het beledigen van de buschauffeur veroordeeld tot het verrichten van 20 uur taakstraf.

AP Amsterdam, parketnummer 13-020255-19

Tabel 13 Achtergrond verdachten van codis-feiten

Verdachte	2017		2018		2019	
Extreemrechts	0%	0	0%	0	3%	6
Vanuit godsdienst en/of levensovertuiging	2%	4	2%	5	0%	0
Vanuit politieke overtuiging	3%	6	1%	2	0%	0
Door opsporingsambtenaar	0%	0	0%	0	0%	0
Particulier Surinaams	1%	2	4%	11	5%	12
Particulier Antilliaans	3%	5	3%	8	1%	2
Particulier Turks	4%	7	7%	22	0%	1
Particulier Marokkaans	10%	18	5%	17	7%	16
Particulier overige niet-westerse afkomst	19%	35	15%	46	10%	22
Particulier westerse afkomst	56%	105	62%	193	70%	155
Particulier (etnische achtergrond onbekend)	0%	0	2%	5	1%	3
Overige	1%	2	0%	0	2%	4
Voetbal/sportsupporter	3%	5	1%	3	0%	0
Totaal	100%	189	100%	312	100%	221

Achtergrond van verdachten

Net als bij de specifieke feiten is ook voor de ingestroomde codis-feiten onderzocht wat de achtergrond van de verdachte is.

- Bij het merendeel van de ingestroomde codis-feiten was de verdachte van westerse afkomst (70%).
- Opvallend is dat de categorie *voetbal/sportsupporters* veel voorkomt bij de ingestroomde specifieke discriminatiefeiten, maar niet bij de ingestroomde codis-feiten. In 2019 stroomde er zelfs geen enkel codis-feit in waarbij de verdachte een voetbal/sportsupporter was. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de uitingen van voetbal-supporters veelal uitingen zoals ' Hamas, Hamas, Joden aan het gas' betreffen, die onder groepsbelediging vallen en dus terugkomen in de ingestroomde specifieke discriminatiefeiten.

CASUS – AFPERSING BIJ PARKEER- TERREIN GELEGEN AAN HOMO- ONTMOETINGSPLAATS

Een man bezoekt met enige regelmaat heimelijk een homo-ontmoetingsplek. Als hij op een dag bij deze plek parkeerboetes onder de ruitenwissers van verschillende geparkeerde auto's ziet, besluit hij op een van de boetes zijn 06-nummer met de tekst: "voor een anoniem soepele regeling" te schrijven. Zodra de eigenaar van de auto via WhatsApp contact met de man opneemt schrijft de man dat hij 'een coulanceregeling vanwege een homo-ontmoetingsplaats' aanbiedt door aan hem een geldbedrag over te maken. De man schrijft dat de eigenaar van de auto zo anoniem van de parkeerboete af kan komen. De eigenaar van de auto waarschuwt daarop de politie, die de verdachte snel weet te traceren. Het discriminatieaspect heeft als aanleiding voor zijn handelen meegespeeld, aangezien hij uitgerekend bij een homo-ontmoetingsplaats zijn slag probeert te slaan. De kans is immers groot dat personen die hier in het geheim naartoe komen angstig zijn om te worden betrappt en daarom ingaan op het 'aanbod' om anoniem van de parkeerboete af te komen. Het OM heeft de verdachte gedagvaard. De zaak is op zitting aangehouden voor bepaalde tijd. In geval van één van de twee aangevers is mediation tussen de verdachte en het slachtoffer geslaagd.

AP Amsterdam, parketnummer 13-235539-19

AFDOENING SPECIFIEKE DISCRIMINATIEFEITEN

Met de afdoening wordt de eindbeslissing bedoeld die door het OM wordt genomen. Dat kan de beslissing zijn om te vervolgen door de verdachte voor de rechter te brengen (te dagvaarden), of de beslissing om een strafbeschikking of transactie aan te bieden. Het OM kan ook beslissen om niet te vervolgen en de zaak te seponeren.

Het aantal ingestroomde feiten in een jaar kan verschillen van het aantal feiten dat in dat jaar wordt afgedaan; het gaat daarbij niet per se om dezelfde feiten. Een feit kan in het ene jaar instromen en in het daaropvolgende jaar worden afgedaan.

- Er zijn in totaal 133 specifieke discriminatiefeiten afgedaan in 2019. In 78% van deze afgedane feiten betrof het artikel 137c Sr.
- Net als in 2018, werden in 2019 de meeste specifieke discriminatiefeiten afgedaan door het arrondissementsparket Rotterdam.
- In 48% van de afgedane specifieke discriminatiefeiten heeft het OM de zaak geseponeerd; in 29% van de feiten werd de verdachte gedagvaard. Het percentage OM-strafbeschikkingen bedraagt 17%.

Tabel 14 Afdoening specifieke feiten per wetsartikel

OM-afdoening per wetsartikel	2015		2016		2017		2018		2019	
137c	76%	107	74%	118	78%	142	75%	77	78%	104
137d	13%	19	17%	27	14%	26	8%	8	11%	14
137e	3%	4	6%	9	3%	5	6%	6	4%	5
137f	0%	0	0%	0	2%	3	1%	1	0%	0
137g	2%	3	2%	3	2%	3	7%	7	2%	3
429quater	6%	8	1%	2	1%	2	3%	3	5%	7
Totaal	100%	141	100%	159	100%	181	100%	102	100%	133

Tabel 15 Afdoening specifieke feiten per parket

Arrondissementsparketten	2015	2016	2017	2018	2019
Amsterdam	23	28	40	17	19
Noord-Holland	17	10	8	6	1
Midden-Nederland	13	9	12	8	7
Noord-Nederland	6	8	13	10	11
Oost-Nederland	25	29	20	8	19
Den Haag	17	16	12	17	9
Rotterdam	24	29	61	27	49
Limburg	3	2	2	2	8
Oost-Brabant	2	10	6	5	5
Zeeland-West-Brabant	11	18	7	2	5
Totaal	141	159	181	102	133

Tabel 16 OM-afdoening specifieke feiten per parket

OM-afdoening	2015		2016		2017		2018		2019	
Dagvaarden	48%	67	53%	85	44%	79	44%	45	29%	38
Transactie	6%	9	3%	4	4%	8	1%	1	0%	0
OM-strafbeschikking	9%	13	11%	17	17%	31	7%	7	17%	23
Voorwaardelijk sepot	3%	4	3%	4	7%	12	6%	6	8%	10
Sepot	29%	41	20%	32	20%	36	37%	38	40%	53
Oproepen ter terechtzitting n.a.v. verzet	0%	0	0%	0	6%	10	5%	5	7%	9
Overig	5%	7	11%	17	3%	5	0%	0	0%	0
Totaal	100%	141	100%	159	100%	181	100%	102	100%	133

UITSPRAKEN VAN DE RECHTER IN SPECIFIEKE DISCRIMINATIEFEITEN

De tabel hiernaast geeft het aantal rechterlijke beslissingen in 2019 weer van zaken waarin een specifiek discriminatieartikel ten laste was gelegd. Het betreft uitspraken van de rechter die zien op zaken als geheel, en niet alleen op het specifieke discriminatiefeit. Een uitspraak kan daarom ook andere, niet aan discriminatie gerelateerde delicten betreffen, die geheel los staan van het discriminatiefeit. Aangezien een veroordeling geen betrekking hoeft te hebben op alle feiten die aan een verdachte ten laste zijn gelegd, kan het ook zijn dat het discriminatiefeit niet bewezen is verklaard.

Tabel 17 Rechtbankafdoening specifieke feiten per parket

Rechtbankafdoening	2015		2016		2017		2018		2019	
Veroordeling	88%	71	74%	57	71%	62	77%	36	78%	47
Vrijspraak	12%	10	9%	7	18%	16	11%	5	12%	7
OM niet ontvankelijk	0%	0	1%	1	0%	0	0%	0	3%	2
Ontslag van rechtsvervolgning	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Schuldigverklaring zonder oplegging van straf	0%	0	8%	6	1%	1	4%	2	3%	2
Verwijzing naar ander forum	0%	0	0%	0	0%	0	2%	1	0%	0
Onbekend	0%	0	8%	6	9%	8	6%	3	3%	2
Totaal	100%	81	100%	77	100%	87	100%	47	100%	60

CASUS – GEVANGENISSTRAF VOOR MISHANDELING MET DISCRIMINATIEASPECT

Een vrouw en haar vriendin krijgen in de rij voor een churros-kraam een conflict met een man, omdat hij zich met hun gesprek bemoeit. Als het stel even later op het terras van de kraam zit, maakt de verdachte een kusgebaar en noemt hij de vrouwen: "schatjes". Eén van de vrouwen spuugt als reactie hierop haar eten uit, waarop de verdachte zegt: "Jullie zijn vies". De vrouwen zijn hier niet van gediend en er volgt een woordenwisseling, waarbij de verdachte onder meer heeft gezegd: "Ik heb ballen, wat jij mist is echt vlees". Uiteindelijk drukt de verdachte zijn brandende sigarettenpeuk uit in de nek van de vrouw en slaat hij haar op haar hoofd en gezicht, gooit hij terrasstoelen naar haar, spuugt hij in haar gezicht en schopt hij haar met zijn voet in haar lies. De man geeft tijdens zijn verhoor toe dat hij de vrouw heeft mishandeld en merkt daarbij op: "Maar als een vrouw zich als een man gedraagt, ja sorry. Het is nog net geen travestiet." De politierechter veroordeelt de man voor mishandeling, vernieling en belediging en legt een gevangenisstraf voor de duur van vier maanden op. De verdachte heeft hoger beroep ingesteld. Bij de motivering van de straf heeft de politierechter benoemd dat het discriminatoire aspect een grote rol heeft gespeeld in het handelen van verdachte.

Rechtbank Rotterdam, 9 januari 2020, parketnummer 10-227103-19

Bijlage 1: Discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht

Artikel 137c

- 1 Hij die zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
- 2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137d

- 1 Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

- 2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137e

- 1 Hij die, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving:
 - 1°. een uitlating openbaar maakt die, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap beledigend is, of aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap;

- 2°. een voorwerp waarin, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, zulk een uitlating is vervat, aan iemand, anders dan op diens verzoek, doet toekomen, dan wel verspreidt of ter openbaarmaking van die uitlating of verspreiding in voorraad heeft;
 2. wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.

- 2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137f

- 1 Hij die deelneemt of geldelijke of andere stoffelijke steun verleent aan activiteiten gericht op discriminatie van mensen wegens hun ras, hun godsdienst, hun levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie.

Artikel 137g

- 1 Hij die, in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen opzettelijk discrimineert wegens hun ras, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.
- 2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 429quater

- 1 Hij die in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen discrimineert wegens hun ras, hun godsdienst, hun levensovertuiging, hun geslacht of hun hetero- of homoseksuele gerichtheid wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de derde categorie.
- 2 Met dezelfde straf wordt gestraft hij wiens handelen of nalaten in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf zonder redelijke grond, ten doel heeft of ten gevolge kan hebben dat ten aanzien van personen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt teniet gedaan of aangetast.

Bijlage 2: Toelichting discriminatiegronden in het Wetboek van Strafrecht

In dit rapport worden de gronden en termen gebruikt zoals die in de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht zijn vastgelegd. Hieronder volgt een korte toelichting op de gronden en de in dit rapport gebruikte categorieën.

Ras

Het woord ras is afkomstig uit het *Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle vormen van Rassendiscriminatie* (IVUR), het verdrag dat de aanleiding was voor de invoering van de discriminatieartikelen in hun huidige structuur in 1971. In navolging van dit verdrag is door de wetgever ook in de tekst van de discriminatieartikelen de term ras gebruikt, waarmee de wetgever voor wat betreft de uitleg van de term ras heeft aangesloten bij de uitleg zoals die wordt gegeven in het IVUR. Onder ras wordt volgens het IVUR-verdrag in elk geval verstaan huidskleur, afkomst, en nationale of etnische afstamming.

De grond *ras* is uitgesplitst naar categorieën, om zo apart in kaart te brengen welke groepen in welke mate hierdoor geraakt worden. Door middel van deze uitsplitsing wordt getracht de aard en omvang van de ingestroomde discriminatiefeiten meer inzichtelijk te maken.

De categorieën zijn *antizwart (Afrikaanse afkomst), donkere huidskleur (niet van Afrikaanse afkomst), Westerse afkomst, Surinamers, Antillianen, Turken, Marokkanen, Roma/Sinti, andere afkomst algemeen* en *overige nationale of etnische afstamming*.

Antisemitisme

Antisemitisme is apart als grond opgenomen, omdat antisemitisme, wat in het strafrecht zoveel betekent als discriminatie van Joden, zowel het aspect ras als het aspect godsdienst kan behelzen. Onder de grond *antisemitisme* vallen uitlatingen waarmee Joden in diskrediet worden gebracht en hun waardigheid wordt aangetast. Uitlatingen over bijvoorbeeld (de politiek van) Israël zijn niet strafbaar, tenzij deze tevens discriminerende uitlatingen over Joden inhouden of discriminerende uitlatingen over Israëliërs wegens hun ras.

Bij (bekladdingen met) nationaalsocialistische symbolen, zoals hakenkruizen, is de interpretatie van de boodschap doorslaggevend voor de vraag in welke categorie deze worden geplaatst.

Godsdienst of levensovertuiging

Onder deze grond vallen in ieder geval alle bekende godsdiensten waarin een god centraal staat. Bij levensovertuiging moet het gaan om een fundamentele opvatting over het leven in al zijn facetten, om beginselen waarnaar men zijn leven inricht. Politieke opvattingen vallen hier niet onder, humanisme en atheïsme wel.

Homoseksuele gerichtheid

In de wettekst van artikel 137c, -d en -f Sr staat hetero- en homoseksuele gerichtheid genoemd als discriminatiegrond. Omdat het in de praktijk vrijwel altijd gaat om discriminatie op grond van homoseksuele gerichtheid is om praktische redenen alleen deze term opgenomen in dit rapport.

Biseksualiteit staat als zodanig niet genoemd in de wet, maar kan worden beschouwd als een combinatie van homo- en heteroseksualiteit.

Geslacht

De grond *geslacht* is niet opgenomen in artikel 137c Sr, maar wel in de artikelen 137d, 137e, 137f en 429quater Sr. Discriminatie wegens genderidentiteit, bijvoorbeeld tegen transpersonen, kan vallen onder de grond geslacht.

Handicap

Discriminatie op grond van lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap is sinds 2006 strafbaar gesteld. Onder handicap valt dat wat in het normale maatschappelijke verkeer als handicap zal worden ervaren. Het moet gaan om voldoende objectiveerbare handicaps, om gebreken of stoornissen die iedereen redelijkerwijs als een handicap zal ervaren.

Overige

De categorie *overige* is bedoeld voor feiten waarbij de discriminatiegrond (bij nader inzien) niet valt onder één van de hiervoor genoemde gronden.

Bijlage 3: Verklarende woordenlijst

In dit rapport worden verschillende juridische termen gebruikt die hieronder worden toegelicht. Voor alle termen geldt dat deze worden beschreven zoals deze worden gebruikt in dit rapport. Het is mogelijk dat deze termen in een andere situatie een andere betekenis hebben.

Aangifte

Het bij de politie kenbaar maken van een (mogelijk) strafbaar feit, waarbij een aangifte tevens geldt als verzoek tot vervolging van het strafbare feit. Een aangifte van discriminatie leidt tot een opsporingsonderzoek.

Antidiscriminatiebureau (ADV)

De Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga) bepaalt sinds 2009 dat iedere gemeente haar inwoners toegang biedt tot een antidiscriminatievoorziening (ADV). Een ADV heeft twee wettelijke taken: onafhankelijke bijstand verlenen aan personen bij de afwikkeling van hun klachten betreffende onderscheid als bedoeld in een aantal wetten (waaronder artikel 90quater Sr) en de registratie van die klachten.

Codis-feit

Een afkorting voor 'commuun feit met een discriminatie-aspect'

Commuun feit met een discriminatieaspect

Een strafbaar feit, niet zijnde een discriminatieartikel, waarbij (mogelijk) een discriminatieaspect een rol speelt. Het is niet noodzakelijk dat dit discriminatieaspect het motief is geweest. Het discriminatieaspect moet een van de discriminatiegronden van artikel 137c in het Wetboek van Strafrecht betreffen. Ook als het discriminatieaspect is gelegen in een genderidentiteit die anders is dan het geboortegeslacht, wordt dit beschouwd als een commuun delict met discriminatieaspect.

Discriminatieartikelen

Een wetsartikel in het Wetboek van Strafrecht dat specifiek discriminatie strafbaar stelt: namelijk artikel 137c, 137d, 137e, 137f, 137g en 429quater Sr.

Discriminatiefeit

Een (mogelijk) strafbaar feit op grond van een van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht.

Discriminatiegrond

Een grond voor discriminatie in de zin van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht: ras (afkomst, etniciteit, etnische of nationale afkomst), godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid, geslacht, lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

Discriminatiezaak

In het kader van dit rapport: een proces-verbaal dat bij het OM is ingestroomd betreffende een persoon, verdacht van een feit waar mogelijk discriminatieaspecten aan zitten.

Discriminerende uiting

Een uiting die mogelijk strafbaar is op grond van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht, of een uiting die mogelijk strafbaar is op grond van een ander strafrechtartikel en waarbij een discriminatieaspect een rol speelt.

Feit

Een (mogelijk) strafbaar feit.

Ingestroomd feit

Zodra een strafdossier door de politie wordt overgedragen aan het OM, spreekt men van een bij het OM ingestroomd dossier. Dit rapport telt de ingestroomde specifieke discriminatie- en codis-feiten uit deze ingestroomde dossiers.

LECD

Afkorting voor Landelijk Expertise Centrum Discriminatie.

Maatschappelijke classificatie Discriminatie

Bij het OM is het mogelijk om aan 'gewone' delicten, niet zijnde discriminatiedelicten, een classificatie te koppelen, om aan te geven dat er mogelijk een discriminatieaspect aan de zaak zit. De maatschappelijke classificatie 'discriminatie', kent zes verschillende categorieën: discriminatie ras, antisemitisme, seksuele gerichtheid, handicap, godsdienst/levensovertuiging en overig.

Melding van discriminatie

Alle keren dat mogelijke discriminatie kenbaar wordt gemaakt aan een organisatie die op één of andere wijze discriminatie bestrijdt. Een melding kan gedaan zijn bij de politie, maar ook bij een antidiscriminatiebureau of een andere organisatie. Een melding bij de politie heeft in principe niet tot gevolg dat een opsporingsonderzoek wordt gestart, zoals gebruikelijk is na een aangifte, maar het kan wel.

OM

Afkorting voor Openbaar Ministerie.

OM-strafbeschikking

Een straf opgelegd door het OM, zonder tussenkomst van een rechter. De strafbeschikking kan worden ingezet bij een aantal veel voorkomende strafbare feiten. Het is in geval van een strafbeschikking niet mogelijk om een vrijheidsbenemende straf op te leggen.

Parketnummer

Het registratienummer van een dossier zodra dat dossier bij het OM is ingestroomd en ingeschreven.

